

СТАНОВИЩЕ

**за дисертационната теза на Маргарита Кръстева-Стойчевска
„Нефолклорната култура и фолклорни явления (към развитието на българските
народни танци) 1944 – 1990“
от ст. н. с. II ст. д-р Наталия Рашкова**

Темата на дисертационната теза на М. Кръстева-Стойчевска е трудна, многообхватна, изисква осмисляне и анализ на сложен и дълъг период от развитието на българското общество и култура, културни политики и идеология. Текстът е дело на млад автор, представител на последното поколение на изучаващите фолклора и занимаващите се с танцов фолклор. Тази разработка е направена през очите не на свидетел, а на човек, който търси от различни източници гледната точка на миналото, на времената на промяна във фолклора въз основа на т. нар. културно инженерство и на силни идеологически клишета, директиви, наложени художествени средства. За съвременниците на тези процеси е много по-лесно от дистанцията на времето да се ориентират и да си обяснят причините за един или друг подход към традицията, както и за художествените резултати през разглеждания период.

Заявеният център на изследването е танцовата художествена самодейност в контекста на соалистическата култура. Авторката си е поставила пет задачи, които е развила в различна степен в своя текст. Структурирането на работата изглежда добре в заглавията на раздели в съдържанието. В тяхното разработване обаче може да се желае по-балансирано представяне на отделните глави (прекомерен обем на I глава от 136 стр., а IV глава само от 5-6 стр.).

Достойнство на работата е хронологичното документално проследяване на промените (идеологически и управленски) в българската култура през изследвания период. Най-съществен принос на труда според мен е извеждането на документален материал от архивни източници и публикации, свързани с все още малко разработвания днес проблем за културната реформа и за управлението на културата през годините на соализма. Добре представени са постулатите на партийните програми за естетическо възпитание, за организирането на свободното време. Цenna е информацията за хронологичната промяна в управленските институции и тяхната структура и задачи в областта на културата – метаморфозите от Министерство на пропагандата през 1944 г.

до Министерство на културата, науката и просветата през 1987 г. Такъв преглед-обобщение се представя за пръв път.

Друг позитивен акцент в труда е документалният преглед на седемте републикански фестиваля на художествената самодейност за период от 30 години, който откроява движението на изследваните процеси във времето – формалната страна на организацията им, отпечатъка на идеологическите постулати върху формулираните цели и функции на съответния фестивал като стремежа към масовост на участието, към високо професионално качество на самодейните изпълнения, към изпълнение на решения на конгреси на БКП и програми за естетическо възпитание, но и положителните страни на държавна подкрепа към любителското творчество.

Анализът на официалните документи, публикациите на ангажирани дейци, поставените писмени директиви и резултатите от тяхното изпълнение очертава картина на идеологизираната, централизирана система на управление на културните процеси и отражението ѝ в конкретен сценичен жанр – постановки и интерпретация на танцов фолклор.

Дисертантката има кураж да въведе научни постановки и да се опита да се преори с обсъжданите десетилетия наред въпроси за терминологията – за съдържанието на понятията фолклор, самодейно изкуство, професионално изкуство, съотношението между фолклорна култура и фолклорно изкуство, художествена самодейност и фолклор. Това е сложна проблематика с нееднозначни възгledи. За един млад автор е трудно да се справи и обосновано да се присъедини към някои от тях, но М. Кръстева поема този риск. Във връзка с търсената терминологична яснота обаче не бих се съгласила с въвеждането от авторката на понятия като „образована“ култура (на участници с образование, професионалисти) и „необразована“ култура (народна, произхождаща от традициите и фолклора) – с. 12.

Подробният прочит на дисертационната теза предизвиква и някои препоръки. Въпреки че има отделна глава за връзката между художествена самодейност и фолклор, смяtam, че е необходим по-силен акцент върху специфичното развитие на танцовата самодейност. В раздела за фестивалите остава неизяснена гледната точка на участниците в тогавашната художествена самодейност, на тяхната мотивация, на удовлетворяването на човешка потребност към изкуство – все въпроси, които биха обогатили изследването с „изживяването“ на фестивалите и подготовката за участие, а вероятно и с разминаването между официалните директиви и реалностите на празника.

Интересен материал представляват данните от анкети с 37 души преподаватели по хореография и ръководители на танцови колективи. Самите въпроси и предлаганите отговори в анкетата обаче не се предоставят в текста (напр. при въпрос 3 за хореографската терминология оставаме в неведение какви са предложените определения, с които анкетираните са съгласни или не.). Не се разбира дали са свободни отговорите на въпроси 6, 7, 8, 9. Би следвало при ползването на такава изследователска методология да присъства и обосноваване за избора на такъв подход, с каква цел се поставят въпросите и по какъв начин, какви са изводите от набраната информация. Моето мнение е, че при изследваната проблематика по-работещ би бил антропологичният подход и провеждането на свободни интервюта с хореографи, при които би се получила по-плътна картина.

Текстът се нуждае от по-издържана логическа структура на изложението, за да не оставя впечатление за връщане, повторение на теми и разсъждения. Оформлението на текста се нуждае от повече прецизност – има повторение на 22 страници, липсващи страници на две места, необходимост от стилистична езикова редакция, изобилие от буквенi и други грешки в текста. Библиографията обхваща 15 страници, като се упоменават заглавия, които не са ползвани в текста и често са далеч от проблематиката. Начинът на цитиране също се нуждае от прецизиране – въвеждат се последования от дълги буквални цитати от различни автори, но без достатъчно осмисляне (напр. на стр. 75-77 и др.).

Въпреки направените препоръки и бележки, оценката ми за дисертационната теза на Маргарита Кръстева-Стойчевска е положителна и предлагам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор на НБУ”.

31.05.2010 г.

Ст. н. с. II ст. д-р Наталия Рашкова